

נספח ד' תתקכ"א

מאוצרות
רבנו הרמב"ן

פרשת במדבר – חג השבועות תשפ"א (שנה ד' גליון צו')

הקדמת הרמב"ן לספר במדבר

אחר שביאר תורת הקורבנות בספר השלישי, התחיל עתה לסדר בספר הזה המצוות שנצטוו בענין אהל מועד. וכבר הזהיר על טומאת מקדש וקדשיו לדורות. עתה יגביל את המשכן בהיותו במדבר כאשר הגביל הר סיני בהיות הכבוד שם, וצוה והזר הקרב יומת, כאשר אמר כי סקול יסקל, וצוה ולא יבאו לראות כבלע את הקודש ומתו, וצוה ושמרתם את משמרת הקודש ואת משמרת המזבח.

והנה צוה איך תהיה משמרת המשכן וכליו, ואיך יחנו סביב, ויעמוד העם מרחוק, והכהנים הנגשים אל ה' איך יתנהגו בו בחנותו ובשאת אותו ומה יעשו במשמרתו, והכל מעלה למקדש וכבוד לו. והספר הזה כולו במצות שעה שנצטוו בהם בעמדם במדבר, ובניסים הנעשים להם, לספר כל מעשה ה' אשר עשה עמם להפליא, וספר כי החל לתת אויביהם לפנייהם לחרב וצוה איך תחלק הארץ להם. ואין בספר הזה מצוות נוהגות לדורות, זולתי קצת מצוות בעניני הקורבנות שהתחיל בהן בספר הכהנים ולא נשלם ביאורם שם והשלימים בספר הזה.

אֵלֶּה הַפְּקָדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְנִשְׂיָאֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנַיִם עָשָׂר אִישׁ אִישׁ אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָיו הָיוּ. וַיְהִיו כָּל פְּקוּדֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם מִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וְיָמְעָלָה כָּל יָצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל.

וַיְהִיו כָּל הַפְּקָדִים שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים. [א מד-מו]

לא הבינותי טעם המצוה הזאת למה צוה בה הקב"ה, כי היה צורך שיתיחסו לשבטיהם בעבור הדגלים, אבל ידיעת המספר לא ידעתי למה צוה שידעו אותו. אולי להודיעם חסדו עליהם כי בשבעים נפש ירדו אבותיהם מצרימה ועתה הם כחול הים, כך וכך בני עשרים, ואחרי כל דבר ומגפה ימנם להודיע כי הוא משגיא לגוים ימחץ וידיו תרפינה. וזהו שאמרו רבותינו (במדבר רבה ב ט): מרוב חבתם מונה אותם כל שעה.

ועוד כי הבא לפני אב הנביאים ואחיו קדוש ה', והוא נודע אליהם בשמו, יהיה לו בדבר הזה זכות וחיים, כי בא בסוד העם ובכתב בני ישראל, וזכות הרבים במספרם. וכן לכולם זכות במספר שימנו לפני משה ואהרן, כי ישימו עליהם עינם לטובה יבקשו עליהם רחמים: ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ולא ימעיט מספרכם, והשקלים כופר על נפשתיכם. וכו'.

ויתכן שנאמר עוד כי היה זה כדרך שהמלכות עושה בבואם למלחמה. כי עתה היו מזומנים ליכנס לארץ, ולבא במלחמה עם מלכי האמורי אשר בעבר הירדן ועם השאר כולם, כמו שאמר: נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' (במדבר י כט), והיו משה והנשיאים צריכים לדעת מספר חלוצי צבא המלחמה, וכן מספר כל שבט ושבט. ומה יפקוד עליו בערבות מואב במערכות המלחמה, כי התורה לא תסמוך על הנס שירדוף אחד אלף. וזה טעם: כל יוצא צבא בישראל - כי המנין מפני צבא המלחמה.

מבאר ה' כתב סופר" כי הרמב"ן רומז כאן להסבר מפני מה שילש הכתוב בלשונו ומנה כאן הרמב"ן שלשה טעמים: האחד - הבא לפני אב הנביאים ואחיו קדוש ה' יהיה לו בדבר זכות וחיים... כי ישימו עליהם עינם לטובה יבקשו עליהם רחמים. השני - היה זה כדרך שהמלכות עושה בבואם למלחמה.. והיו משה והנשיאים צריכים לדעת מספר חלוצי המלחמה. השלישי - להודיע חסדו עליהם כי בשבעים נפש ירדו אבותיהם מצרימה ועתה הם כחול הים. רמז וסמך לשלושת הטעמים הללו מוצאים אנו בכתוב אשר שילש את לשונו: אֵלֶּה הַפְּקָדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן - כדי שתהא זכות לישראל אצל משה ואהרן אשר ישימו את עינם עליהם לטובה. וַיְהִיו כָּל פְּקוּדֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל - כל יוצאי צבא בישראל - כדי לדעת מי וכמה ראויים לצאת למלחמה עם היכנסם אל ארץ ישראל. וַיְהִיו כָּל הַפְּקָדִים שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף - כדי להודיע חסדו של הקב"ה שהרבה את ישראל כחול הים.

אִישׁ עַל דְּגָלוֹ בְּאֵתֶת לְבַיִת אֲבֹתָם יַחְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנְּגִד סָבִיב לְאֹהֶל מוֹעֵד יַחְנוּ. [ב ב]

ראיתי במדרש (במדבר רבה ב' ט'): וכשם שברא הקב"ה ארבע רוחות בעולם, כך סבב לכסאו ארבע חיות, ולמעלה מכלן כסא הכבוד, וכנגדן סדר הקב"ה הדגלים למשה. אמר לו: מזרח - שממנו יוצא אור לעולם, יהא כנגדו יהודה, שהוא בעל מלוכה, ועליו שבט יששכר שהוא בעל תורה, ועליו מטה זבולון שהוא בעל עשירות, כמה דכתיב: זבולון לחוף ימים ישכן וכו'. דרום - טללי ברכה וגשמי ברכה יוצאין ממנו לעולם, יהא כנגדו ראובן שהוא בעל תשובה, והתשובה מדה טובה, ורחמיו של הקב"ה באין לעולם בשעה שעושין תשובה, ועליו גד שהוא בעל גבורה, ראובן בתשובה וגד בגבורה, ושמעון באמצע לכפר עליו. ושניים יסעו, שהתשובה היא שניה לתורה.

וכבר כתב על כך בספר "נפש החיים" (שער ד פרק ו) "בכל עת שיכון האדם עצמו ללמוד. ראוי לו להתיישב קודם שיתחיל. על כל פנים זמן מועט ביראת ה' טהורה בטהרת הלב. להתודות על חטאתו מעוקמת דלבה. כדי שתהא תורתו קדושה וטהורה. ויכוין להתדבק בלימודו בו בתורה בו בהקב"ה. היינו להתדבק בכל כחותיו לדבר ה' זו הלכה. ובזה הוא דבוק בו יתברך ממש כביכול. כי הוא יתברך ורצונו חד כמו שכתב בזוהר".

על הפסוק: **פִּי קְרוֹב אֱלֹהֵי הַדָּבָר קָאֵד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֶׂתוֹ.** (דברים ל י"א) ביאר הרמב"ן: **וטעם כי המצוה הזאת - על כל התורה כולה. והנכון כי על כל התורה יאמר: כל המצוה אשר אנכי מצוך היום (דברים ח א), אבל המצוה הזאת - על התשובה הנזכרת, כי: והשבות אל לבבך, ושבת עד ה' אלקיך (דברים ל א - ב) - מצוה שיצוה אותנו לעשות כן.**

ובספר "משנת חיים" סימן קי"ז כתב ע"פ "פרדס יוסף החדש" (פס' ב' אות ה') בשם רבי אהרן קוטלר זצ"ל שביאר כי התורה היא חלק ממצות עשה של התשובה ומוסיף כי להשלמת התשובה צריך ללימוד התורה, כדי ששוב לא יסור אחרי הרע הנטוע בלבו, ויטה עצמו רק לטוב, ועל זה אמרו (ערובין נה). דלכך מועיל רק תורה שהיא לא בשמים, היינו לא ע"י שמגביה עצמו, ורק תורה כזו היא יכולה להשלים את עניין התשובה ולשנות את טבע בעל התשובה שהיה להרע - לטובה.

מאמרי הרמב"ן על חג מתן תורה

חג השבועות הוא יום מתן תורה, שבו הראנו הקב"ה את אשו הגדולה, ודבריו שמענו מתוך האש. (ויקרא כג, לו)

שלא נשכח מעמד הר סיני ולא נסיר אותו מדעתנו אבל יהיה עינינו ולבנו שם כל הימים. (ספר המצוות, השמטות, ל"ב ב)

חזר ואמר: רק אני מזהירך מאד להשמר ולשמור עצמך מאד מאד לזכור מאין באו אליך המצות, שלא תשכח מעמד הר סיני מכל הדברים אשר ראו עיניך, הקולות והלפידים, את כבודו ואת גדלו ודבריו אשר שמעת שם מתוך האש, ותודיע כל הדברים אשר ראו עיניך במעמד הנכבד שהוא לבניך ולבני בניך עד עולם. אבל כשתגיע אלינו התורה מפי הגבורה לאזנינו, ועינינו הרואות אין שם אמצעי, נכחיש כל חולק וכל מספק, ונשקר אותו, לא יועילהו אות ולא יצילהו מופת מן המיתה בדינו, כי אנחנו היודעים בשקרותו. זהו שאמר שם: וגם בך יאמינו לעולם (שמות יט ט), כי כשנעתיק גם כן הדבר לבנינו, ידעו שהיה הדבר אמת בלא ספק כאלו ראוהו כל הדורות, כי לא נעיד שקר לבנינו ולא ננחיל אותם דבר הבל ואין בם מועיל, והם לא יסתפקו כלל בעדותנו שנעיד להם אבל יאמינו בודאי שראינו כולנו בעינינו וכל מה שספרנו להם. (דברים ד, ט-ו).

אחר מתן תורה עשו ישראל משתה ושמחה: "כי כן חובה לשמוח בקבלת התורה וביום חתונת התורה" (שמות, כד, יא).

כי ישראל יאמרו תמיד התורה אשר צוה לנו משה תהיה ירושה לכל קהלת יעקב לעדי עד, לא נחליף ולא נמיר אותה לעולם, ויאמרו שהיה השם למלך על ישראל בהתאסף ראשינו וזקנינו ושופטינו וכל שבטי ישראל, שכולנו יחד קבלנו מלכותו עלינו לדור ודור, ואנחנו חייבין לשמור תורתו ומלכותו לעולמים. (דברים לג ה)

ישר כח גדול ל"מכון מִיָּא דְּכִנְיָ" על עיצוב הגליון.

מיועד לעורר את לב הלומדים ואינו תחליף למקור חיבורו של רבנו הרמב"ן
להערות הארות והצטרפות: 0527174410@GMAIL.COM